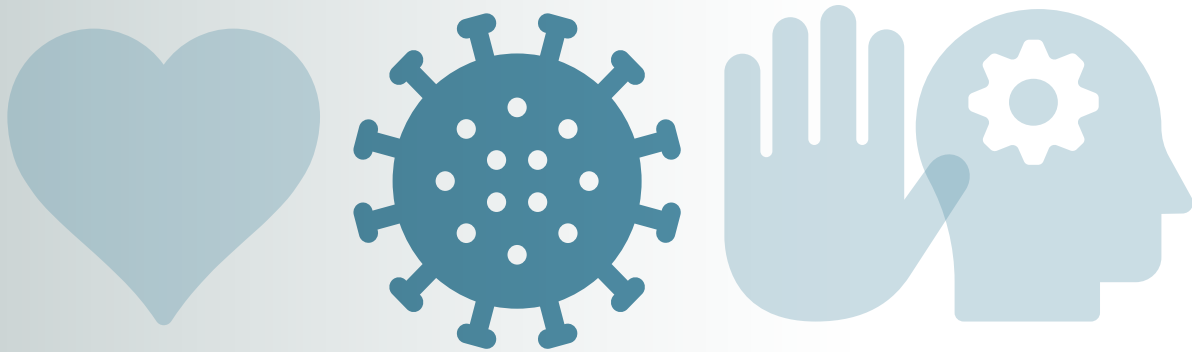

Bon tracte

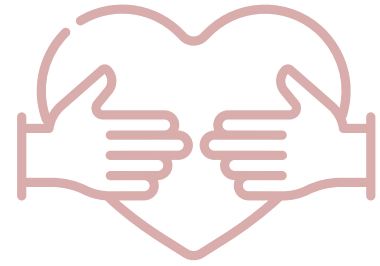
Reflexions sobre el bon tracte a la gent gran durant la COVID-19

Programa de Gent Gran

Direcció científica:
Dra. María Jesús Goikoetxea
Dr. Javier Yanguas Lezaun

1 Dignitat igual i drets iguals... també en temps de pandèmia

En el reconeixement i el respecte absolut de la **«dignitat igual»** vers tot ésser humà, fonamentem les nostres obligacions de bon tracte. Aquesta «dignitat igual» atorga un valor idèntic a totes les persones, i per tant exigeix estima, consideració i respecte similars.

La crisi sanitària generada per **la COVID-19 ha incrementat les dificultats que ja hi havia prèviament** a l'hora de percebre la «dignitat igual» del col·lectiu de la gent gran, i molt particularment, ha deixat a les fosques les persones grans més vulnerables i amb necessitat d'ajuda. A més, l'edatisme (la discriminació per edat), que era una malaltia ja instal·lada de feia molt temps en les nostres societats, s'ha transformat —com ens recordava Adela Cortina fa poc— en «rebuig» més d'una vegada. Com pot una societat sana restar impàvida davant la discriminació i el rebuig d'una part fonamental dels seus ciutadans?

Encara que **tots hem sofert alguna excepció en els nostres drets en aquesta situació de pandèmia**, aquesta limitació (en virtut de la salut en general i del bé comú) no ha seguit criteris d'equitat pel que fa al col·lectiu de persones grans, que ha vist com els seus drets es restringien més que els de la població general. En aquest sentit, convé recordar des de la intervenció del Comitè de Bioètica d'Espanya per evitar la marginació en l'accés a la salut per raó edat, situació de discapacitat o dependència, fins a la bretxa digital que retalla el dret a la informació de la

gent gran, passant pel consentiment informat (acceptar o rebutjar canvis significatius per a la vida, com ara canvis de domicili, d'habitació, de gestió dels béns personals...) o el dret a la privacitat, la intimitat i la confidencialitat, etc.

En alguns casos, s'ha instal·lat en les nostres societats una **mirada tenyida de paternalisme i infantilització** (que comporta menyscabament de la dignitat i l'estima), basada en la màxima «Pel seu bé, però sense comptar amb ells». Recordem, a risc de repetir-ho en excés, que les persones grans són adults i ciutadans amb drets iguals que altres adults, independentment de la seva vulnerabilitat i necessitat d'ajuda.

Una societat compassiva no amaga la vulnerabilitat i la dependència perquè totes dues qüestions són intrínsecament humanes. Una societat moralment sana no deixa de banda les persones que necessiten atencions, ni tampoc els seus cuidadors. No podem oblidar, ni amagar, el dolor dels que han mort potser sense els suports necessaris o sense l'atenció per morir amb dignitat. Prenguem consciència de la condició vulnerable de la vida, de la necessitat intrínseca de les cures: no hi ha vida sense cures.

2 Prendre consciència del maltractament i l'abús en les persones grans: 15 de juny de 2020

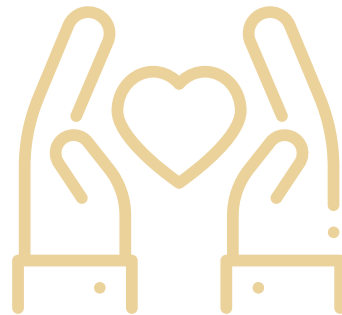
El maltractament és un tracte indigne que es dona a una altra persona a través d'una conducta. Aquest comportament es pot expressar tant per mitjà d'una acció, com per mitjà d'una omissió, i genera mal i/o discriminació en la persona.

Fa gairebé vint anys, l'OMS, en la declaració de Toronto (2002), qualificava la **violència a les persones grans com un problema de salut pública i de drets humans** que afecta prop d'un 10-15 % de les persones adultes grans arreu del món.

L'any 2006, les Nacions Unides van instaurar el 15 de juny com a **Dia Internacional de Presa de Consciència de l'Abús i el Maltractament en la Vellesa.**

Perquè els maltractaments a les persones grans són invisibles, s'ha establert un dia per prendre'n consciència. Per això és essencial, **per la seva vulnerabilitat extrema, fer perceptibles les persones que han desaparegut:** els cuidadors, les persones amb demència, les que viuen en residències, les que pateixen solitud, les persones grans en situació de pobresa, les persones grans que sofreixen maltractament, les parelles grans que es cuiden l'un a l'altre malgrat les seves «xacres», etc.

No oblidem que tots, en algun moment de la nostra vida, hem necessitat, necessitem o necessitarem cures. **Hem de situar novament la cura com a eix angular de la nostra societat.** Una cura que, com les persones, s'ha revelat també fràgil i vulnerable, cosa que debilita la nostra societat, que no pot subsistir sense cures. Hem de tornar a mirar als ulls i reconèixer els que necessiten suport, perquè una societat que només estima els que poden ser útils no és una societat decent ni tampoc de confiança.

Les persones fràgils i vulnerables han de ser protegides i cuidades amb cura, perquè la seva vida val tant com la nostra.

Aquest 2020, després de la crisi viscuda, és moment de nou de reflexionar i de tenir en compte, com a societat, **el tracte i el paper que hem assignat a la gent gran en aquesta pandèmia**. Així, cal destacar:

- a.** El **tracte homogeneïtzador i la infantilització** dels discursos, que han derivat en un tracte desigual del dret a la llibertat. Si hi ha res que defineixi el col·lectiu de la gent gran és la variabilitat interindividual, que hem esborrat.
- b.** L'**aïllament social**, que ha entorpit greument l'atenció a les necessitats bàsiques i emocionals, especialment de les persones que viuen soles, les que pateixen solitud i les que necessiten ajuda.
- c.** Aquest **aïllament té conseqüències psicològiques negatives**, però en el cas d'algunes de les persones més vulnerables, com les que presenten demències i altres trastorns neurocognitius, l'augment del sofriment emocional es pot traduir en alteracions conductuals molt difícils de gestionar i revertir.
- d.** La **manca de suport a les persones grans que en necessiten** ha generat situacions de sobrecàrrega i estrès afegit a la tensió que ja patia l'extens col·lectiu de cuidadors, que no hauríem d'haver deixat mai sols.

«La igualtat és una necessitat vital de l'ànima humana. La mateixa quantitat de respecte i d'atenció es deu a tot ésser humà, perquè el respecte no té graus.»

Simone Weil

3 Comprometre'ns amb el bon tracte en comunitats de persones interdependents

La crisi sanitària ens deixa alguns **aprenentatges que ens han d'acompanyar** en la reflexió com a societat:

- 1. Totes les persones som vulnerables** i, per tant, dependents les unes de les altres. En conseqüència, l'autosuficiència és pur miratge, ja que la nostra autonomia sempre és interdependent.
- 2. Quan augmenta la fragilitat, no disminueix la dignitat**, cosa que vol dir que mereixem que ens tractin bé, amb una atenció sol·lícita que beneficia a qui la rep i també a qui la procura.
- 3. El nostre benestar futur depèn del nostre compromís** i la nostra responsabilitat individual en el col·lectiu, perquè, si els altres «emmalalteixen» o són «mal tractats», emmalaltim i ens deshumanitzem tots.
- 4. L'aïllament social imposat i la solitud no desitjada no són innocus.** Els coneixements dels experts són, per descomptat, imprescindibles, però també el fet de compartir, l'afecte, l'empatia, la compassió i el suport mutu.
- 5. Hi ha moltes coses que hem de millorar en el bon tracte i el respecte dels drets de les persones grans.** No pot ser que un virus edatista (el SARS-CoV-2 o qualsevol altre) encomani també a la nostra societat un edatisme aparentment superat.
- 6. La crisi sanitària ha posat de manifest que podem morir** en qualsevol moment i que no és el mateix morir bé que malament, aïllats o acompanyats, perquè morir sempre és «morir amb», com viure sempre és «viure amb».
- 7. L'acompanyament en simetria moral**, sense domini ni abandonament, és imprescindible per al bon tracte. Hem d'acompanyar les persones perquè reprenquin el control de la seva vida post-COVID responsablement, aprenent a viure en situacions de vulnerabilitat i millorant la gestió de les emocions i les pèrdues.
- 8. El confinament reeixit de les persones grans** ens ensenya una lliçó: el valor de les fortaleses personals en la vellesa i la transcendència dels «recursos personals» per afrontar situacions de fragilitat i vulnerabilitat. Les persones grans que han suportat millor aquesta situació es caracteritzen per un patró clar: són persones optimistes, agraïdes, amb recursos personals als quals acudeixen davant la indefensió, amb flexibilitat per canviar de rols, i amb capacitat per ser cuidadores i per deixar-se cuidar. Disposen d'una xarxa social a la qual se senten vinculades i compromeses, i a la qual han continuat aportant des del confinament.
- 9. L'acompanyament torna a ser central.** Hem d'acompanyar les persones facilitant-los la gestió de la vida post-COVID: aprendre a viure en situacions de vulnerabilitat, millorar la gestió de les emocions i les pèrdues, boicotejar la por, reprendre el control de la nostra vida

@FundlaCaixa

@fundlacaixa

Fundació "la Caixa"